

ANOTHER MEDICAL BOOK BY ABDÜLVEHHAB

Nesrin ARI¹

Harran University, Türkiye

Abstract:

The name of Kânûnçe was not found anywhere in the text, which is a manuscript registered as "Kânûnçe" in the catalog of manuscripts and is the subject of the study. This manuscript, which is in the collection of Hacı Mahmud Efendi in the Süleymaniye Library, begins with the phrase "hâzâ kitâbü't-ıbb-ı other"; It consists of 35 sheets and 15 lines per page. The name of the author is understood from the sentence which comes after Basmala, hamdale and salvele."

The Süleymaniye copy is much more different than the Manisa and Bursa copies in terms of content. In the text, which is the subject of the study, there are also ways of treatment by superstitions, verses other than herbal treatment methods. There is also a narration (19a/12-19b11) dedicated to Jesus. In this respect, the view that the text is another medical book belonging to Abdülvehhab, containing the treatment methods fed by the beliefs and traditions of the people, will be supported by this study.

Key Words: Abdülvehhab, Kânûnçe, Manuscripts, Traditional Treatments.

 <http://dx.doi.org/10.47832/2717-8293.25.24>

¹ nesrin.yilmaz.ari@gmail.com

ABDÜLVEHHAB'IN DİĞER BİR TIP KİTABI

Nesrin ARI

Harran Üniveristesi, Türkiye

ÖZ:

Yazmalar kataloğunda “Kânûnçe” olarak kayıtlı bulunan ve çalışmaya konu olan yazma eserin herhangi bir yerinde bu ada rastlanmamıştır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Hacı Mahmud Efendi (Yahya Efendi Dergâhı) koleksiyonunda bulunan bu yazma eser, “hâzâ kitâbü't-ıbb-ı diger” ifadesiyle başlar; 35 varak ve her sayfa 15 satırdan oluşmuştur. Müellifin adı Besmele, hamdele ve salveleden sonra gelen “bu za'îf ve na'îf 'Abdü'l-vehhâb hukemâ-yı kudemâ kitâblarından bu risâle-i müfideyi istihrâc ve Türkî lisâna terceme idüp on maqâle üzerine kıldum” cümlesinden anlaşıldığı üzere Abdülvehhab'dır.

Süleymaniye nüshası, muhteva olarak Manisa ve Bursa nüshalarından oldukça farklıdır. Çalışmaya konu olan metinde bitkisel tedavi yöntemlerinden başka, batıl inançlarla, ayetlerle, tedavi yolları da vardır. Hz. İsa'ya ithaf edilen bir rivayet (19a/12-19b/11) de yer almıştır. Bu bakımdan metnin Abdülvehhab'a ait olan, halkın inanış ve geleneklerinden beslenen tedavi yöntemlerini içeren başka bir tıp kitabı olduğu görüşü, bu çalışmayla desteklenecektir.

Anahtar kelimeler: Abdülvehhab'ın Tıp Kitabı; Abdülvehhab, Kânûnçe.

GİRİŞ

Anadolu'da şifacılık konusu, Şamanizm ve İslamiyetle beslenen, doğayı ve doğanın bir parçası olan insanı tanıyıp insanın sağlık sorunlarına çareyi doğadan ve insanın manevi gücünden alan felsefi bir yaklaşımdır. El verme yoluyla bilgi, duygu ve gücün kuşaklara aktarımı sağlanarak, ocaklı kültürü Anadolu'da yayılmış ve günümüze kadar gelmiştir. Batıl inanç olarak da adlandırılan bu yöntemlerin, inanıldığı takdirde şifa olacağı söylenir. Modern tıbbın çaresiz kaldığı durumlarda insanların geleneksel yöntemlere daha çok başvurduğu düşünülebilir. Modern tıp, bütün hastalara tek tip tedavi uygulamaları yaparken; geleneksel tıp insanın mizacına göre tedavi yöntemi uygulamayı önemser. Kişiye sadece hastalandığında değil sağlığı korumada da yardımcı olur. Küçük çocuklar, gençler, hamile kadınlar, yaşlılar için özel beslenme yöntemleri, rüzgarlar, mevsimlerle ilgili sağlığa yönelik bilgiler de verilir.

Bu dönemde yazılan tıp metinlerinden biri de Kânûnçe'dir. Yazmalar kataloğunda dili Türkçe olan üç Kânûnçe var. Birincisi Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde, ikincisi Bursa İnebey Kütüphanesi'nde, üçüncüsü ise Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan eserlerdir. İlk ikisinin benzer nüshalar olduğu ancak üçüncüsünün bunlardan pek çok yönden farklı olduğu tespit edilmiştir (Arı, 2002:9-10). Bu çalışmada da bu farklılıklar ışığında eserin adının Kânûnçe değil, başka bir tıp eseri olduğu açıklanmaya çalışılacaktır.

Yazmalar kataloğunda "Kânûnçe" olarak kayıtlı bulunan bu yazma eserin herhangi bir yerinde bu ada rastlanmamıştır. Süleymaniye Kütüphanesi'nde, Hacı Mahmud Efendi (Yahya Efendi Dergâhı) koleksiyonu 05534-001 numarada kayıtlı bu eser, "hâzâ kitâbü't-tıbb-ı diger" ifadesiyle başlamakta olup, 35 varak ve her sayfa 15 satırdan oluşmuştur. Müellifin adı Besmele, hamdele ve salveleden sonra gelen "bu za'if ve na'if 'Abdül-vehhâb hukemâ-yı kudemâ kitâblarından bu risâle-i müfideyi istihrâc ve Türkî lisâna terceme idüp on ma'âlâ üzerine kıldum" cümlesinden anlaşıldığı üzere Abdülvehhab'dır.

Süleymaniye nüshası, dil yönünden oldukça sade, anlaşılır bir Anadolu Türkçesi ile yazılmıştır. Bu bakımdan Kânûnçe Manisa ve Bursa nüshalarına benzerlik gösterir.

Muhteva olarak Manisa ve Bursa nüshalarında insan sağlığını koruma ve hastalıklara tıbbî tedavi yöntemleri bulunurken; Süleymaniye nüshasında özellikle 19. varaktan sonraki kısımlarda bitkisel tedavi yöntemlerinden başka, batıl inançlarla, ayetlerle, tedavi yolları da vardır. Hz. İsa'ya ithaf edilen bir rivayet (19a/12-19b/11) de yer almıştır.

Batıl inançlara ve tıbbî olmayan tedavi yöntemlerine birkaç örnek:

*gözsüz köpek beynini yağla ezüp yüze sürseler yüzde çığıdı gidere 28a/4-5.

*her kim bu isimleri yazup bir ikisileriyle divâra mıhlasa diş ağrısından hâlâş ola ol isimler bunlardur mimini ve 'aynını ve vavını ekserî'i evvelki ismüñ miminüñ gözine kağa sâkin olmazsa çıkarup 'aynuñ gözine kağa yine sâkin olmaz ise çıkarup vavuñ gözine kağa elbette sâkin ola 27b14-15/28a1-2.

* tereyi it tersiyle döğüp gârgara êtseler hunnâk ağrısın def ide 29b/12.

* her kim sūre-i fātihayı bir pāk çanağa yazup gül yağı veyā gül şuyıyla yuyup kulağa tanzursalar cümle illetin def ider 25b/6-7.

* tırur şuya tebevül eylemek ve kişnic yimek ve cenâbetle yimek yimek kabir taşındaki yazuyı okumak besmelesüz yimek yimek bunların cümlesi nisyân getürür 34a/4-5.

Bu türlü şifaya dair inanışlar halk arasında halen yaşamaktadır. Bunların hangisinin batıl inanç, hurafe, bid'at; hangisinin İslamî olduğu ilahiyatçıların konusudur, ancak modern tıbbı göre tıbbî olmadığı gayet açıktır. Diğer iki Kânünçe nüshasında ne bu örnekler ne de benzeri tedavi yöntemleri bulunur.

Eser 34b'de "temmet" ile tamamlanmış olup, farklı bir hat ile başka ilaç ve macun yapımı tarifleriyle devam eder.

Eserin mukaddime bölümünde geçen yazar adı "Abdülvehhab" olması dolayısıyla Kanunçe olduğu düşünölmüştür ancak izah edilen nedenlerle bu metin İbn-i Sina'nın El-Kanun eserinin tercümesi olan Kanunçe'den ayrılmaktadır.

SONUÇ

Yazmalar kataloğunda adı Kânünçe olarak kayıtlı olduğu halde diğer iki Kânünçe nüshalarından muhteva bakımından oldukça farklı olan Hacı Mahmut Efendi nüshası, 35 varaklık bir metindir. Bu, metnin Kânünçe değil, başka bir tıp metni olduğu savını destekleyen bir çalışmadır. Özellikle metinde geçen batıl inançlarla, ayetlerle tedavi yolları Anadolu'da şifacılık geleneğinin yansımaları olarak görölmüştür.

Sonuç olarak şunu belirtmeliyiz ki, eser; tıp, halk bilimi, ilahiyat, dilbilim gibi pek çok alan için kaynaklık edebilecek zengin verilere sahip bir metindir.

TRANSKRİPSİYONLU METİN

1b

(1) Hāzā kitābü't-ṭıbb-ı diger

(2) bismillāhirrahmānirrahīm

(3) el-ḥamdü lillāhi rabbü'l-ālemīn ve's-şalātü ve's-selāmü 'alā (4) seyyidinā ve nebiyyinā Muḥammedin ve ālihī ve şaḥbihī ecma'īne't-ṭayyibīne (5) t-ṭāhirīn ilā yevmi'd-dīn ve ba'deh ḥazret-i imāme'l-ḥarameyn (6) ve rasūlü's-sekaleyn Muḥammed Muştafa şalla'llāhü 'aleyhi ve sellem (7) buyurmuşlardur ki el-ilmü 'ilmān 'ilmü'l-ebdān ve 'ilmü'l-edyān (8) pes öyle olsa 'ilm-i ṭıbb 'ilmlerüñ şerifi olduğu ecelden (9) bu za'if ve naḥif 'Abdül-vehhāb ḥukemā-yı ḳudemā kitāblarından (10) bu risāle-i müfideyi istihrāc ve Türkī lisāna terceme idüp (11) **on maḳāle** üzerine ḳıldum tā ki mübtedilere āsān olup (12) bu faḳir ve ḥaḳiri du'ā-yı ḥayr ile yād

ideler **evvelki maqāle** (13) umūr-ı tabī'i bildürür ve bu maqāle bir kaç faşlı müştemildür (14) **ikinci maqāle** ahvāl-i şerīhi bildürür **üçüncü maqāle** beden

2a

(1) beden-i insānuñ ahvālını bildürür **dördüncü maqāle** kārüreyi (2) bildürür **beşinci maqāle** şahih tabī'atlü insānlaruñ mizāclarınuñ (3) tedbirlerin bildürür **altıncı maqāle** göz illetleriniñ mu'alecesin (4) bildürür **yedinci maqāle** sāyir 'azālara 'arız olan (5) illetleruñ devāların bildürür **sekizinci maqāle mütenevvi** (6) marazlaruñ ahvālin ve mu'alecesin bildürür **toğuzuncü maqāle** (7) beden-i insānuñ taşrasında zühür iden emrāzuñ ilācların (8) bildürür **onuncü maqāle** yimek ve içmek keyfiyetin bildürür (9) **evvelki maqāle** umūr-ı tabī'i bildürür üç faşlı müştemildür (10) faş-ı evvel bilgil kim 'ulüm-ı tıbb gāyet ile şerif ilmdür ve (11) dağı beden tendürüst olup şihhat üzere nice şaklamak (12) gerek ve şihhati zāyil olıcağ yerine nice getürmek gerek (13) bunları bildürür ikinci **faşıl** umūr-ı tabī'ati bildürür imdi (14) bilgil kim 'ilm-i tıbb iki kısım üzerine münkasim olup biri (15) 'ilmî ve biri 'amelî olduğı gibi beden dağı iki kısımdu bir

2b

(1) sağık ve biri hastalıkdur bu ahvāli tabīb olan bilür (2) bu dağı yedi kısımdu bir erkāndur ikinci mizācdur üçüncü (3) ahlātdur dördüncüsü endāmlardur beşincüsü kuvvetlerdür (4) altıncüsü cānlardur yedincüsü basit cisimdür üçüncü **faşıl** (5) mizāc beyānındadır mizāc bir keyfiyetdür ki anuñ hüdüsü imtizādınun (6) tefā'ulündendür imdi tezādduñ birisi harāretdür ve birisi (7) burūdetdür ve birisi ruṭūbetdür ve birisi yubūsetdür vaqtā ki (8) bu dört keyfiyet birbiriyle qarışur mümtezic olur dördüncü (9) **faşıl** ahlātlar beyānındadır imdi hılt bir cisimdür ki (10) hem raṭb ve yābisdür vaqt olur ki gıdayı kendüye (11) döndürür pes bu erkān-ı erba'a sebebiyle insanı bünyād idüp (12) on beş dürlü cüzden müretteb eyledi ki bunlardur kan (13) ve şafrā ve bālgam sevdā deri şeker tamar et yağ (14) kemik ilik yürek tırnağ kıl ve dağı ahlāt (15) dördür birisi bālgamdur tabī'atı şovukdur şu tabī'atın

3a

(1) tabī'atın tutar birisi sevdādur tabī'atı şovuk ve kurıdur ve birisi (2) dağı şafrā ve birisi dağı kandur ve dört şey dağı azā-yı (3) re'isdür birisi dimāğ ve birisi yürek ve birisi bağır ve (4) birisi hāyedür ve bunlardan gayrı dağı bögrek ve zeker (5) ve öd yeri ve öykendür ve kuvay dağı dördür birisi kuvvet-i (6) cāzibe ve birisi kuvvet-i māsike ve biri kuvvet-i hāzime ve birisi (7) kuvvet-i cismiyyedür ve rüh dağı üçdür birisi rüh-ı tabī'i (8) ve birisi rüh-ı

hayvānī be biri rūḥ-ı insānīdūr **ikinci maqāle** (9) aḥvāl-i teşrīḥi bildürür imdi kemik a'zānuñ diregidür (10) ve hem kaḫkanıdır ve ba'zısı uzun ve ba'zısı yumrıdır (11) ve ba'zısı ba'zısınıñ içindedür ve ba'zısı bendükşelerdür (12) biri birine girmiştir başdan ayağa degin ikiyüz kırk (13) sekiz pāre kemikdür ve sinirün mebdā'i dimāğdur andan cemī (14) a'zāya yayılır ve sinirün cümle irisi ve ufağı üçyüz (15) on iki 'adeddür ḫareketsüz ṭamar bağıra müte'allıkdür cemī'

3b

(1) a'zāyı ihāta eylemiştir ḫukemā ṭamarlardan otuz iki (2) ṭamar ihtiyār etmişlerdür on altısı sağ cānibe ve on altısı (3) sol cānibe münteşir olmuştur ve daḫı şerāyin ṭamarınıñ başı (4) yürekdedür bu daḫı altıdır ikisi bağırdadır likin şu'besi (5) çokdur a'zāya kuvveti anlar virür bunlardan kan alınmaz zīrā (6) ki cān ṭamarlarıdır bağırsuḫ daḫı altıdır birisi bevāb (7) birisi im'ānī ve birisi müstaḫīm ve birisi ḫāyim ve birisi (8) ḫudüm ve birisi daḫı dolaşukdur **üçüncü maqāle** beden aḥvālin (9) bildürür aḫlāt-ı galebesinden beden-i 'arız olan 'alāmetleri (10) beyān idelüm imdi bedende kan gālib olsa baş ağır (11) olur ve beden ıssı ve isnemek ve gerinmek çok olur ve (12) uyku gālib olur ḫavās bulanur ve gözi içinde (13) çapaḫ olur ve ṭamarları gicişür eger balğam gālib olursa (12) gövde agrur beden şovuk olur ve ağız şulanur acı acı şular (15) gelür ve ta'āmı geç ḫazm ider ve bevli aḫ ve gāliz olur ve uyudukda

4a

(1) ağırlık başar eger şafrā gālib ola beñiz şararur ağız acı olur (2) ve gözün ağı şarı olur şuşamaḫ ve gönül dönmeḫ ve baş (3) çezginmek gālib olur ve bevli şarı ve ṭamarları tiz tiz (4) atar eger sevdā gālib olsa kanı ve beñzi ḫara olur ve yubuset (5) gālib ve gövdede kıl çok olur ḫorḫulu düşler görür ve ādem (6) acıḫur gibi olur **dördüncü maqāle** nabz ve ḫarüre aḥvālin (7) bildürür imdi nabzuñ inḫıbaż ve inbisāṭınıñ ḫaddi yoḫdur (8) şerāyin ṭamarı mu'aṭṭal olsa rūḥ yürekde munḫabız olur (9) bāsılık ṭamarınıñ altındaki ṭamar atar andan parmaḫlara yayılır (10) uzun uzun atar bevli ya kızıl veyā şaru olur ve gövdesi (11) ıssı ve kan gālib olur ḫaçanki bu ḫāl vaḫi' ola fi'l-ḫāl (12) kan alduralar şarāb-ı 'unnāb ve arpa lu'ābı vireler ve daḫı (13) nabz ṭolu olup tiz ata bevli şaru ve turunc rengi gibi ola (14) ve gövdesi ıssı ve ağız ḫurur ve başı agrur mecāli olmaz evvel (15) emirde bāsılıḫdan kan alalar ve şovuk şerbet vireler tā ki

4b

(1) kabz olmaya ve eger nabz süst olup o kâhil atsa balgām (2) galebesinden olur ve bevli aq olur qan almayalar muqavvī (3) şerbetler ve ıssı gıdālar vireler ve eger nabz kesili kesili atsa (4) bevli qarışuq ve galiz olur latif şerbetler ve latif gıdālar vireler (5) ve üç günde bir hammāma koyalar ammā çok eglenmeye yine tiz çıkaralar (6) **beşinci makāle** şahih mizāclu kişilerün tedbirlerin bildürür (7) imdi gıdā vaktinde latif gıdālar yiye üzerine tizcek şu (8) içmeye galiz ta'āmlardan ve beynir ve keş ve badılcan kuru et (9) ve balıq ve bunların emsāli gıdālardan perhiz ide ve dağı arkasın (10) ovdurmak bedeni semirdür ve bendükşeleri berkidür ve qanı (11) şāf eyler uyqu getürür rāhat eyler ve dağı hammāmuñ eyüsi (12) oldur ki bünyadı eski içerusi vāsi ve kubbesi yüksek (13) ola ve şuyı ne katı ıssı ve ne katı şovuk ola hammāma girmek (14) istese ne aç ve ne tok ola ve terliyicek kadar otura zırā (15) terlemek deri altında olan illetleri sürer çıkarur ve hammāmdan

5a

(1) çıkdıktan şoñra şovuk şu içmeye belki birkaç rafadan bişmiş (2) yumurda yiye ve üzerine bir iki kadeh şarab-ı reyhān içe yağūd (3) şarāb-ı sandāl içe andan bir iki sā'at uyuna tā kim mizāc-ı (4) müstakim ola ve uyqu haqdan hidāyetdür ve bedenün rāhatıdur (5) ammā acele uyumayalar ki belinlemeye ve sekte hāşıl olmaya (6) ve dağı bir sene dört faşıldur bahār faşılında qan almaq (7) ve hacamat itmek ve ot içmek eyüdür ammā yay aylarında ıssı (8) ta'āmdan şakinmaq ve şovuk tutar gıdālar yimek gerek ve havāsın (9) degşürmek ve istifrag itmek münāsibdür qan aldurmaya (10) meger zarürī lāzım gele ve güz eyyāmında ter gıdālar yiye ve cimā'dan (11) perhiz ide ve öyle vaktinde güneşe qarşu oturmaya (12) ve qan aldurmaya ammā kış günlerinde ıssı ta'āmlar yiye ve (13) ekşilerden ve galiz ta'āmlardan perhiz ide eger şarāb (14) içmek mutādı ise kızıl şarāb içe ve dağı yüklü olan (15) hātunlar ta'am koqusından perhiz ideler ve ağır nesne

5b

(1) kaldurmaqdan ve qan aldurmaqdan ve ishāl ider gıdālardan (2) ve şarāblardan gāyetle şakinalar ve oğlancuqları yavaşca (3) tutup korqutmayalar ve uykusuz komayalar yap yap söyleyüp (4) eyüce āvāzla uyudalar uyandığı vakit mülāyim söyleyüp (5) meme virüp riāyet ideler tā kendüyi bilince ve büyücek (6) oğlancuqların tabi'ati ıssı terdür şovuk ve kuru tabiatlı (7) ta'āmlar vireler ammā pırların tabi'ati aksidür ıssı ta'āmlar (8) ve şarāb-ı reyhān tenāvül itde(?) indüreler **faşıl** hastanun (9) mu'alecesi üç kısımdur birisi iç ilacı ve birisi beden (10) ve birisi el ilacıdur ammā iç ilacı oldur ki galiz (11) nesnelere perhiz idüp

laṭif ğidālār yiye ve eşribeler (12) ve ḥabblar istimāl ide eger bedene cerāḥat vāki' olursa merhem (13) ile devā ide ve eger bir 'uzuva madde dökülse tıllalar ve yaqular (14) vurup yumşada şoñra neşter ile açā al'ilācında daḥı (15) muḥkem tetebbu' idüp maraža göre ilāc ide meselā sünnet itmek

6a

(1) ve kan almak ve diş çıkarmak ve şınuk ve yanuk şarmak gibi (2) imdi kan almak tenkiye-i beden ve istifrag-ı küllidür ve baldurda (3) hacāmat itmek bilden aşağada olan zahmetlere nāfi'dür (4) eger kuşmak murād eyleseler kuşdurucu otlar ve tuzsuz erişte (5) aşları yiyüp andan istifrag ideler ammā çok kuşmak (6) gözlere ziyān ve bağı harāb ider ve gözünüñ hicābın yırtar ammā (7) şerbet içmek istese üç gün perhiz idüp laṭif (8) ğidālār yiye ve üç şabāḥ muğlab içe ba'dehū şerbet içe (9) yāḥūd ḥabb yiye elin ve yüzün yumaya öyleye dek şabr (10) ide eger 'amel itmezse ḥuḳne ideler bağırsuḳda olan ḥıltları (11) aşağa indüre eyü ola **faşıl** yıllerdür dördür birisi (12) maşriḳ yilidür ṭab'ati şovuḳdur birisi mağrib yilidür ıssı ve (13) ḳurudur ve birisi cenūb yilidür ıssı ve terdür ve birisi şimāl yilidür şovuḳdur zemheriye müte'allikdür **altıncı maḳāle** (15) göze 'arız olan illetlerüñ devāların bildürür eger göze

6b

(1) iki göze darb doḳunup göze kan inse kifāl tamarından (2) kan alup havān {hevelān}-ı hindi'i kız südiyle ezeler göze vuralar (3) ve daḥı bal mumını bezirle ḳaynadup ısıcaḳla vuralar ḥoş (4) ola ve daḥı nebāt-i şekerin saḥḳ idüp birkaç kerre ḳoyalar (5) gözün kanını arıdur mücerredür ve daḥı remed bir illetdür ki başdan (6) göze iner kan ile ṭoldurur ve şancur gözün ḳabağı şişer (7) başı aşağaya egdürür yuḳaruya baḳdurmaz ya ḳuvvet tamarından ve (8) yā kifāldan kan alalar üç günden şoñra bunı ideler 'unnābla (9) üzerlik toḥmın şāb-ı serhā yağıyla döḡüp ḥılt idüp (10) panbuḳ üzerine alup ısıcaḳla ḡice gözün üstüne ḳoyup (11) şabāḥa deḡin ṭura andan şarāb-ı nilüfer ya şarāb-ı 'unnāb (12) ya şarāb-ı benefşe vireler ekşiden ve yoḡurtdan ve ḳurı etden (13) perhiz ideler ve bir iki kerre daḥı tütüya-yı cevāhir ḳoyalar ḥoş (14) ola eger göze nāḡāḥ çöp düşse barmaḳ veya bir şey (15) doḳunup aḡrisa aña ṭafer {tarfe} dirler zirā ol sâ'at kan

7a

(1) ṭolar imdi bu ḥālet vāki' olıcaḳ bir ḥorosı boḡazlayup (2) kanını ısıcaḳla göze ṭamzurular andan bu ṭılā daḥı ideler (3) üzerlik toḥmı ve rāzibāne {rāziyāne} ve noḥud unı ve 'unnāb ve nilüfer ve (4) benefşe bunları döḡüp afyün ve kāsni şuyıyla ezeler (5) ve bu

edviyeleri kavurup yumurda şarusıyla hılıt idüp (6) panbuğ ile ısıcağla göze vuralar ammā gül yağı dağı katsa (7) gāyet eyüdü eger gözde kan çok olursa baş tamarından (8) kan alalar eger gözde tağrā *zafra(Kânünçe){tağrı-Müntehib} olsa bu bir siñir gibi etdür kim (9) göz pıñarından olur kalıñca etdür sadenc-i adesi on (10) iki dirhem jengār iki dirhem afyün bir buçuğ dirhem bunları (11) döğüp şamğ ve rāziyāne şuyı ile ısladup ezeler bir birine (12) karışdurup şaflar idüp gölgede kurudalar hācet (13) vaqtinde kız veyā oğlan südiyle bileğü üzerinde ezüp (14) göze tāmzurular bir lahza yata andan kalkduğda baş (15) ve gözün ısıcağ şuyı yuyalar eyü ola eger tiz ilāc

7b

(1) olunmasa müzmin olur göz bebegin örter eger gözde sebel (2) olsa tütüyā dökmede fāyide itmez tedbiri oldur ki bir igneye at (3) kılın geçürüp ‘alili çalkayup yaturalar andan bir kişi gözünün (4) kabağın yukarı çeke nāziklik ile igneyi tağaruñ altına geçüreler (5) örümcek ağı gibi olan perdeleri koparup göz pıñarındaki (6) mafşaldan keseler andan şabr-ı suķūturi ve bir miğdār geçi (7) ödi ve tuz havānda döğüp ol kesilen yere vuralar üç (8) gün tura andan nebāt sükkeri ekeler hoş ola eger göze (9) kandan ve ağımağdan ve baş ve şaķıka ağırsından aķ (10) düşse şöyle kim tiz tımār olunmazsa karaça ya sebele (11) döner bebek üzerine örümcek ağı gibi kablar ol maħalde (12) şaķıkları dağlaya ba‘dehū tütüyā-yı arkanı ve rüşinā (13) ve delinmedük incü ve mercān dibi ya‘nī karındaş kanı ve altun iklīmya ve (14) dehne’-i frengī her birinden bir dirhem bunları muħkem saħķ (15) idüp günde iki kez ekeler bu lahza yata andan ılıcağ

8a

(1) rāziyāne şuyıyla yuyalar dille sileler eger yufka olursa (2) yarasa kanın tāmzurular yāhūd anzerūt ve deñiz köpügi ve nebāt (3) sükkerin saħķ idüp ekeler hoş ola eger gözde kıl bitse (4) evvelā habb-ı koķıyā birle tenkıyei dimāğ ideler ba‘dehū kabağı gerü (5) döndürüp kısacıkla kılları çekeler andan şabr-ı suķūturi (6) ve keçi ödi veyā gögercın kanı süreler artuğ bitmeye ve yāhūd çıkan (7) kılun yerini çuvaldızla dağlayalar dağı ilāsı oldur ki miķrāzla *sınu (Kânünçe) (8) yarayı teşmīr ideler hoş ola eger gözün görmesi za‘if (9) olsa sebebi çok ziyüp içmekden veyā çok cimā’ itmekden (10) olur ve yāhūd ince haţta bakmağdan olur ilācı oldur ki (11) tütüyā-yı marazī ve zencebīl-i beledī ve aķ fūlfül ve dārū’l- fūlfül ve (12) māmīrān-ı çini cümle berāber ola havānda muħkem saħķ idüp rāziyāne (13) yaprağının şuyıyla halleyleyüp kurudup milçe ile günde (14) iki kerre çekeler nūrın ziyāde ve illetlerin def ide (15) **faşıl** baş ağırsı eger ıssıdan ve yā şovukdan olursa

8b

(1) eger şakaqları ağrursa řan ğalebesindendür 'alâmeti oldur ki (2) gözi açılmaz ve řolunuñ tamarları tiz tiz atar hemândem kifâlden (3) řan alalar ve yâhüd eñsesinden hacâmat ideler ba'dehü (4) şarâb-ı nilüfer veyâ temür hindî ya şarâb-ı unnâb veyâ şarâb-ı (5) erük vireler veyâhüd on beş dirhem helile'i muhkem döğüp (6) yüz kırk dirhem erük şuyıyla hall idüp süzeler içüreler (7) andan soñra on beş dirhem terengübîn ezüp içüreler (8) eyüdü **diger** kıızıl ğül ve benefşe ve aç şandal ve marul (9) tohumu ve nilüfer beşer dirhem ve iki dirhem afyün sirke ile ve (10) yumurda ağıyla havânda saħk idüp birbirine hılt ideler (11) bir beze yađu idüp alnına ve şakaqlarına bağlayalar eger bunuñla (12) dağı olmazsa süzölmüş şığır yoğurdın bir beze sürüp (13) yine bunuñ gibi alnına ve şakaqlarına bağlayalar bi'izni'llâh (14) şifâ bula **nev-i diger** eger baş ağrısı şovukdan olursa (15) 'alâmeti oldur ki başı ziyâde ağrur gözleri yaşarur

9a

(1) imdi kifâl tamarından bir mikdâr şan aldura ba'dehü ğabb-ı ayâric (2) veyâ ğabb-ı şebyâr ve yâ ğabb-ı koğıya yuyup dimâğın arıda ve yâhüd (3) üç dirhem kerefüs tohumu ve beş dirhem râziyâne ve yedi dirhem (4) buyân köki ve 'aşfür tohumında içi on dirhem ve çekirdeği (5) çıkmış kıızıl üzüm yigirmi dirhem ola bu cümle'i şuyıla şaynadup (6) üç bağşdan bir bağşı kaldukda süzüp şuyın (7) içüreler ammâ başına bâbünec yağın süreler ammâ şarâbdan (8) olan baş ağrısı ğumârdan olur evvelâ ğammâma ğirüp (9) ısıcağ şu dökiine ba'dehü çıkıcağ ğül yağı veyâ bâdem yağın (10) sürüne dağı yegreki oldur ki bir iki dâne rafadan yumurda içe (11) ve üzerine bir iki ğadeğ şulıca şarâb içe tâ ta'dil-i mizâc (12) eyleye **faşıl** sersem illeti ya şan veyâ şafrâ ğalebesinden (13) olur nâ-ma'ğül sözler söyler ilâcı oldur ki başını muhkem (14) ğazıyup alın tamarlarından şan alalar ba'dehü ğül yağın sirke (15) ile ğarışdurup başına süre veyâ ğabağ yağın veyâ benefşe

9b

(1) yağın süreler ve şabâğ nilüfer veyâ şarâb-ı benefşe vireler (2) **nev-i diger** kepeği tuzlarla ve ğaťmî ile şaynadup şuyıla (3) ayakların yuyalar dağı bâdem yağın süreler eger baş ağrısı şafrâdan (4) olursa laťif ğıdâlar yiyüp ğalış ta'âmlardan perhiz ideler (5) andan soñra ğarañu ev içine şoyalar olur olmaz adam üzerine (6) ğirmeyeler ve söylenmeyeler söyleyicek ağacla ğorğudalar ammâ (7) ğüzel âvâzla sâz çalalar eger sersem zağmetinüñ mebd'e'i şudan (8) olsa beñzi şarı ve delinüñ üsti bârid ve ter ve dağı (9) uykusuz olur ve gözleri yaşarur ve başını aşaağa tutar ve (10) başını eliyle tutmayınca ğalduramaz ilâcı yuğaruda diger (11) itdügümüz şeylerdür **faşıl** mâlihulyâ bir buğârdur kim bulut (12) ğüneşi ğabladuğı gibi bu dağı dimâğı ancılayın ğablar 'ağlın perâkende (13) ider her ne olursa söyler evvelâ kifâl

țamarından an alalar (14) ba'dehũ ayāric-ı fayara ile tenıye-i dimāg ideler ve mațbũh eftimũn (15) ve oros baa etin ve yāhũd oqla etin vireler ve ammāma

10a

(1) iletũp başın tıraş idũp andan aba yağı ve benefşe (2) yağı sũreler andan bal pālũdesin veyā şeker pālũdesin bādem (3) yağıyla yedũreler ve bir alvet eve oyalar her kim gerekse ūzerine (4) girmeye ve sũylemeyeler arřu ıkıla orudalar ve laťif āvāzla (5) yanında sāz alalar **faşıl** řar didũkleri bir illetdũr kim dimāgdan (6) inũp rũhuũn yolın bağlar bu illet oğlancuqlarda o olur (7) ve dağı bũyũk adamda bile olur amarları dutduğı gibi hemān (8) dũřũp aqlı gider ve ağzı kũpũrũr ba'zılar cin filidũr (9) dirler ammā ukemā buyurmuşlar ki ara eřegũn bir avu tezeğin alup (10) bir yeňi anađa oyalar on ařu degirmen arđınuũ şuyından (11) ūstine dũkeler andan bir denk misk ve bir denk ırta (?)*hareze (Kānũne) ve (12) bir denk urtbağrı ve on dirhem nebāt sũkkeri dũgũp (13) ol řuya arışduralar ve bir pāre etmek dağı oyalar řabāha (14) değin ura andan sũzeler buu dirhem ivit atup iũreler (15) ve anağı yere gũmeler **faşıl** sekte'i bildũrũr bu bir illetdũr

10b

(1) kim dimāgdan yũrege inũp ablar adamı kendũden giderũr ve (2) gũgerũr geer cān şıkılur hemān ıfālden veyā ekalden an alalar (3) eger gi alursa ağzına āyine utalar řũylekim āyine jeng utarsa (4) ukemā an almasın cā'iz gũrmiřlerdũr ve ba'zılar buňa merg-i mefācān (5) dirler gāyet ile yaramaz illetdũr biňde bir kiři urtulmaz **faşıl** (6) fālic bir illetdũr ki başdan inũp yũrege dũkũlũr el ve ayak (7) areketden alur řũyleki iki cānibi bile utulaca olursa erlikden (8) alur evvel emirde une ideler ve ayāric-ı feyara dimāđın arıdalar (9) andan semũz tavu etiyile bişmiş isfināh yidũreler ekşilerden (10) ve gālız a'āmlardan perhiz ideler ba'dehũ kerefũs toğumu ve rāziyāne (11) ve ustuhũtũs ve buyān dibi bunları şuyla aynadup sũzeler (12) gũlengũbĩn şerbetiyile ılt idũp her şabağ iũreler ū (13) gũnde bir ammāma iletũp gũvdesine ferfiyũn yağı veyā bābũnec (14) yağı veyā orek otı yağın muťtařıl sũreler faşıl raşıyi (15) bildũrũr bu bir rencdũr kim balđam gālebesinden olur eli ve baři

11a

(1) ditrer bu zađmet pĩrlerde o olur zĩrā kim arāret-i 'aziziyeye (2) eksilũr burũdet ziyāde olur ve dađı řarāb imekden olur (3) o imek eyũ degũldũr bunuň ilācı fālic ilācı gibidũr (4) ve bir dirhem tiryāk-ı fārũn vireler alāř ola **fařıl** (5) lavayı bildũrũr bu bir illetdũr kim bařdan iki omuzlara ve (6) siňirlere yũrũr ekser řađ cānibe nāzil olur ađzı eger ve ulađı (7) řađır ider bu āl vāqi olduđda bir ālĩ eve oyalar eline bir (8) polād āyine vireler

muttaşıl ol āyineye baqduralar andan (9) rāziyāne yaprağın şarāb ile kaynada ve bir kiremidi ateşde kızdurup (10) ol şarāba birağalar ‘alilūn başını bürüyüp buğına tutalar (11) muhkem terledeler ve burnına su’de dökeler ve bir cevz-i bevvā kabını (12) yonalar omuzunuñ ol tarafına tutalar tā kim ağızına gelen tükürügi (13) tüküre ve ve dağı maştaki ve üdü’l-ğarh ve mevizec ve dārçin üçer (14) dirhem andan on dirhem şekeri şerbet idüp bu edviyeyi (15) döğüp şeker şerbetine katalar bundan bir kaşuk miqdārı ‘alilūn

11b

(1) ağızına vireler ağızında tuta yutmaya tāki dimāğdan ve başdan (2) balğamı çeküp indüre tamām ağızı tılduğı gibi tüküre bir (3) lağza soñra yine böyle ide faşıl zükkāmı bildürür bu illet hem (4) şovukdan ve hem ıssıdan haşıl olur ammā ıssıdan olanuñ (5) ‘alāmeti oldur ki başı ağırur ve beñzi kızarur ve burnından ağan (6) sümük galiz olur evvel emirde kifālden kan alalar yarınki (7) gün hāmmāma varup başın tıraş itdüre bādem ve benefşe (8) yağların sürüne şarāb-ı nilüfer ya şarāb-ı benefşe içeler şifā (9) ola eger zükkām şovukdan olursa ruṭubetden olur hāmmāma (10) girüp başına ıssı şu dōke andan soñra kepegi ve tuzı kavurup (11) bir beze koyup başına koya andan gök bezi yakıup burnına (12) tütüze ve şarımsağı kara üzümle döğüp yidüreler **faşıl** (13) kulağ illetlerinüñ ilācın bildürür kulağ illeti şovukdan veyā (14) ruṭubetden olur ayāric-ı faykara ile tenkiye’i dimāğ ideler eger (15) kulağ gürlere şancısa bir denk ferfiyün ve buçuk dirhem

12a

(1) cünd-i bīdester şabr-ı suḳūṭurī ve maştaki bir dirhem bunları döğüp (2) şıgır ödiyle qarışdurup ve bir miqdār acı bādem yağı katalar kulağa (3) tamzurular hoş ola eger kulağda qarha olsa ‘alāmeti (4) oldur ki baş ağırur ve kulağ şancur içinden iriñ ve kan (5) qarışuk şu gelür katı koğar imdi yedi dirhem sirke ve iki (6) dirhem jengār sekiz dirhem bal katup kaynadalar biri birine (7) hılt idüp alişdurular tā ki kızıl ola andan fitil idüp (8) eski panbuğla kulağa koyalar irinin ve kanlu şuyın arıdup (9) pāk ide **nev-i diger** uşak ve günlük altışar dirhem şarımsak (10) beş dāne ve büre bir dirhem bal yigirmi beş dirhem ve sirke (11) yigirmi dirhem bunları kaynadalar tā kim sirke gide süzeler fitil (12) idüp günde iki kerre şokalar hoş ola **diger** eger kulağda (13) kurd olsa şeftālū yaprağın döğüp şuyın şıkalar şabr-ı (14) suḳūṭurī maḥmūde ve sirke katalar biri birine qarışdurup (15) kulağa tamzurular kulağdaki kurdı helāk ide **faşıl**

12b

(1) buruna 'arız olan illetleri beyân ider başdan burna (2) madde dökülüp burun şişer kızıl ve ıssı olur evvel burnından (3) kan alalar andan bir dirhem hevâlen-i hindî *(hevelân-ı hindî- Muntehib) ya şâf-ı mâmişâ ve (4) bir denk kâfurî gül şuyıyla ezüp buruna süreler eyü olur (5) şabaḥ olıcaḳ şarâb-ı nilüfer ya şarâb-ı unnâb içüreler ve yumurda (6) rafadanı içüreler ve eger burun içinde üzüm dânesi gibi nesnelere (7) bulursa aña bevâşır-ı enk *(bevâhır-ı enf-Muntehib) dirler ḳurş-ı zernîḥ ya tiz şaf vireler (8) tâ ki arıdup pâk eyleye **başbert** eger ağız içinde olursa (9) at kılıyla veyâ ibrişimle bağlayalar kendü kendüye düşer eger düşmezse (10) delüp şâf şokalar düşe düşdükdän şoñra (11) merhem basılıḳ vireler nev-i diger eger burunuñ kanı ṭurmasa (12) 'alâmeti oldur ki şerâyin ṭamarları ṭolar 'ilâcî dört dirhem (13) şamğ-ı Arabî ve bir dirhem kâfurve kırmızı gül ḳurusı cümlesin dögüp (14) ḳamış ile burnına üfüreler kanı kesile hoş ola eger ḳavî (15) mizâc ise ḳifâl ṭamarından kan alalar ve bazuların berk

13a

(1) bağlayalar ve ḥâyesin şovuk şü içine ḳoyalar andan sirke ve çiriş (2) unı yumurda ağıyla ḳarışdurup alınına vurup şaḳıḳaların bile (3) bağlayalar ammâ berk bağlamayalar **faşıl** meşrâ illetini bildürür bu (4) bir rencdür ki yüzi ve gözün ḳabağını şişirür imdi ḳifâl ṭamarından (5) kan alup şâf-ı mâmişâyı gül şuyıyla ve yâḥüd kız oğla[n] südiyle (6) ezüp şiş olan yirlere süreler yâḥüd heveylân-ı hindî (7) vuralar eger bunuñla daḫı olmazsa eşek kanı süreler eyü ola (8) ve şabâḥlarda şarâb-ı nilüfer virüp şü ve et virmeyeler hemân (9) süd ve erişte aşî yidüreler hoş ola **nev-i diger** eger dil (10) şişerse ḳifâlden kan alalar ve yâḥüd dil altında faşd (11) idüp arpayı ḳaynadup şuyına ḥıyârşenbe ve buyân balı (12) ḳatup mażmaḫa itdüreler eger ağızdan salyâr aḳsa bunu ideler (13) 'üdül-ḳarḥ ve zencebîl ve mevzec ve ḳişnic ve maşṭaki cümlesin (14) saḥḳ idüp bal şerbetiyle ḳarışdurup mażmaḫa itdüreler eyü ola eger oğlancuḳların ağızlarında başbert olsa meme emmez

13b

(1) olur gül toḫumu ve nişaste ve ṭabâşir ve ḳabı çıḳmış mercimek ve toḫmekân (2) kebîr ve nebât sükkeri berâber ola dögüp gülâbla ḳarışdurup (3) birkaç defa ağızına süreler ve ağızda ṭutsalar hoş ola **nev-i** (4) **diger** şebi yakup nebât ve çivid ile ḳarışdurup oğlancuḳların (5) ağızına süreler eyü ola nev-i diger eger oğlancuḳların salyârı (6) aḳsa şıçan tersini şumâḳ ile ezüp ağızına süreler artık aḳmaya (7) **nev-i diger** eger diş etleri çürüse veyâ ḳanasa ekşi enâr ḳabuğı (8) ve mażu ve şumâḳ ve şâbı sirke ile ḳaynadup mażmaḫa ideler ve (9) ḳurş-ı zernîḥ süre ve yukarıda zıḳr itdügümüz şerbetle ağızın (10) yuyalar ve mercimek şorbası içe iki gün ol edviyeleri (11) istimâl ide şifâ bula **eger** ağız ḳoḳsa turunç ḳabuğı

topalağ (12) ve dârcîn ve kıranfil ve zencebîl ve şamğ-ı 'arabî ve sünbül-i hindî ve (13) müşk bunları dögüp gülâbla yoğurup hablar ide şabâh (14) ve aħşam istimâl idüp ħalâş ola **nev-i diger** diş ağrısına (15) afyün ve bal ve kıara ħarboza * ħarbak (Kânünçe) ve 'aķırķarħa ve şeytaric bunları

14a

(1) dögüp kıara üzümle kıarışdurup hablar ide ħacet vaķtinde istimâl (2) ideler ħoş ola eger diş oynarsa şaru helile kıabı ve topalağ (3) ve ilğun yemişi ve taş tuz ve ekşi enâr kıabı ve maştaki (4) ve mazu ve kıızıl gül ve yanmış arpa ve şeb ve turunç kıabı ve şumâğ (5) ve gülnâr cümle berâber olup dögüp gül şuyı ile ve şamgla yoğurup (6) kıurşalar idüp kıurudup istimâl ideler **faşıl** dilcik (7) illetin bildürür bu bir rencdür ki dimâğdan uyanup boğazı (8) tutar dilüñ altında olur kıfâl tamarından kıan alalar ve kıulaķların (9) muħkem çeküp çatladaya **ħabb-ı müşhil** ħabb-ı selâtin ve kitre (10) ve nişâtır onar dirhem ve maħmüde ve zağferân beş dirhem (11) şabun bir dirhem kıara lif iki dirhem kıalb yüz yigirmi dirhem (12) dögüp biri birine kıarışdurular buçuk dirhem kıadarı (13) veyâ bir akçe ağrı şerbet virüp ishâl ide **nev-i diger** (14) ruķübeti ve bars ve felç zaħmetlerini def ider fülful-i esved (15) ve dârcîn ve dâr-ı fülful ve kıaranfil ve seliħa ve su'd ve kâbili

14b

(1) ve muķassir berâber ola ve bir dirhem ħabbü'n-nîl altı dirhem (2) türbüd isfidâc on iki dirhem ayru ayru muħkem saħķ (3) ve bir yere cem' idüp şerbeti bir veyâ nişf dirhem şabâh aç (4) kıarnına ılıcak şu ile içeler mücerredür od içmiş kıışilerün içleri (5) kıızup şu içmek dilese şâfi şovuk şu içmeye temürhindi (6) ve reyħân toħumı bir birez şu ile kıaynadup bir miķdâr nebât sükkeri (7) kıata şovudup içe ħoş ola **uyuz** için kıalemî jengâr ve (8) nişâdır ve kükürd bunları muħkem dögüp sâde yağâ ħılķ ide (9) süre def ola **nev-i diger** eger paça kemügin yakup kül idüp (10) yıllalmış acı yağ sâde yağâ kıarışdurup uyuza birkaç kere süreler (11) eyü ola **eger kıulaķdan** şu gelse şabır ve enzerüt ve günlük (12) ve demürboķı ve jengâr berâber ola muħkem dögüp eleyüp bala (13) kıarışdura ħurma çekirdegi gibi şâflar idüp günde kıulağına kıoya (14) ne kıadar zaħmeti var ise ağrısını şu gelmesini kesüp (15) kıurtula faşıl şovukdan baş ağrısına ve göğüs ħırıldamasına

15a

(1) ve zıķu'n-nefese fâyide eyleye zencebîl ve kıaranfil berâber (2) ola ve iki bunlaruñ ağrı ħardel ile muħkem dögüp eleyüp un (3) gibi eyleye biri birine kıarışdurup mücerred baş baş ağrısı için (4) ise ħammâma varup depesin berk kıazıda andan bunu (5) alup duyabildiği

miqdârı otura taḥammül kalmaduḳda başını (6) yuyup çıka ammâ bir haftaya degin şovukdan başını şaḳına (7) ıssı tuta nâfi' ola ger terlü baş için olursa bu (8) otları tavşan beynisiyle qarışdurup ḥammâmda başına (9) süre ve buñalınca otura andan yayḳayup çık haftasına (10) dek yine şovukdan ihtirâz ide eger tavşan beynisiyle (11) olmazsa ḥam balla qarışdurup süre nâfi' ola eger gögüs (12) ḥırıldısı zik-ı nefes için olursa eñek çukurından (13) oñurganuñ iki yanında iki yanında iki tamar olur evvel (14) tamarlaruñ üzerine ḥammâmda birez bal sürüp boğazdan gögse (15) varınca andan bu edviyeleri eke eger ḥardel toḫumu artuḳ ola

15b

(1) daḫı diger gider ḥammâmda şolkadar otura ki buñala andanşoñra (2) yayḳanup çıka haftasına dek kendüyi ısıcaḳ şaḳlaya ḥoş (3) ola **nev-i diger** baş terlemesinüñ defi için sümükli ḳurd olur (4) ḳanḳı ota gerekse yapışur degürmeyince (?) ḳab içinde olur pes (5) kifâyet miqdârı ol ḳurtdan düşürüp bir zarf içinde ḳanı (6) ile bile döḡüp yumuşaḳ ideler andan tavşan beynisine (7) qarışdurup başa yaḳu ideler aḥşamdan şabâḫa degin (8) tura şabâḫ yuya başını şovukdan şaḳına nâfi' ola eger bu (9) yaḳu üç dört gün tursa başı şişirüp şaru şular (10) aḳıda başuñ terlemesin ve cümle illetlerin giderür eger bu zaḫmete (11) taḥammül olunursa çok fâidesin görür **şâflar kim** bil ağrısına (12) fâide ider zerdâlû çekirdeginün içi ve topalaḳ onar dirhem (13) ve çörek otı ve kil beşer dirhem ve bakır tuvâli daḫı beş dirhem (14) çekirdegi çıḳmış kızıl üzüm otuz dirhem ve ḳasni ve uşak (15) ve ḳaranfil ve zencebîl ve ḥavlicân ve dârçin ve çöz ve maştaḳi

16a

(1) ve günlük ve fülful cümlesi ikişer dirhem ola bunları muḥkem döḡüp (2) biri birine qarışdurup şâflar ide ḥacet vaḳtinde götürüne (3) ḡâyet nâfi' ola ve mücerredür **diger** bakır tuvâli ve üzerlik toḫmı ve zerdâlû (4) çekirdeginün içi ve çekirdegi çıḳmış kızıl üzüm birer dirhem ola muḥkem (5) döḡüp şâflar idüp aḥşam yatduḳda götürüne bilde olan burüdeti (6) def ide **ma'cün-ı cevâriş kim** âdemi semirdür ve ta'âmı ḥazım itdürür ve (7) cimâ'a ḳuvvet virür ve bevâşıra çok fâidesi vardur zencebîl (8) ve fülful onar dirhem ve dâr-ı fülful otuz dirhem ḳaḳula altı (9) dirhem ayrınılmış ḳoz ve küncid elişer dirhem bunları döḡüp (10) eleye kefi alınmış bal ile ma'cün idüp ḥacet vaḳtinde (11) birer mişḳâl istimâl ideler ḡâyet nâfi' ola ḳabız olmuş (12) âdeme ḡâyet mücerredür on dirhem ḥıyârşenbe ve altı dirhem (13) sinâmekî serḥeşt ve terengübîn beşer dirhem ola şuyla (14) ḳaynadup ḳabız olmuş adama içürelere fi'l-ḥâl söküp (15) ishâl eleye **ḥabb-ı müşhil ki** şafrâ ve sevdâ ve balḡam izâlesi

16b

(1) için gâyet nâfidür vezni bir dirhem ve iki dirhem ola (2) ademisine göre vire sakmuniyâ ve kara helile ve türbüd ve eftimün (3) bir dirhem ola hablar idüp şabâh ve aḥşam ḥacet vaktinde (4) istimâl ideler **faşıl** sene dört faşıldur yay ıssı (5) ve terdür kan artar ilâc ol vakte münâsib olmak gerekdür (6) güz şovuk ve kurudur sevdâ artar ilâc vaktine göre gerekdür (7) yaz ıssı ve terdür şafrâ artar kış şovuk ve kurudur balgam artar (8) pes ilâcı mevsimine göre ideler ki fâйда ide **eger kan** (9) gâlib olursa alâmeti oldur ki beñzi kızıl ve kolu tamarı (10) tolu ola ve tiz tiz ata ve bevli kızıl ve koyı ola **eger şafrâ** (11) gâlib olsa beñzi şaru ve buğday eñlü ve bedeni ıssı ola (12) ve bevli şarı ve nârenci ola **eger balgam** gâlib olsa beñzi (13) ak bedeni semüz ola ve çok ıssı olmaya ve kolunuñ tamarı (14) sust ve kâhel ola ve südügi daḥı ak ola **eger sevdâ** (15) gâlib olsa arık ve ince ola ve kolu tamarı kâhel ve giç ata

17a

(1) ve bevli kara ola pes bu itibâr üzere her kişinüñ kolunuñ (2) tamarına göre tımâr ide ve baş kemügi iki pâredür ve başla çeñe (3) elli iki pâre kemükdür ve dişler otuz ikidür ve eñek sekiz (4) pâredür ve yağrını dört pâredür ve yan başları altı bölükdür (5) ve iki bâzü iki pâredür iki el barmaqları ile yetmiş sekiz bölükdür (6) ve iki uyluḡ iki pâredür ve iki incikle iki ayak dört pâredür (7) ve barmaqlarınıñ boğunu yetmiş sekiz pâredür ve tamarlaruñ (8) cümlesi dörtyüz kırk adeddür pes ehl-i hikmet otuz (9) ikisinden kan alımına icâzet virmişlerdür zirâ kan (10) almak tenkıye-i dimâğ istifrag-ı küllidür ammâ çok akıtmayalar (11) ve ne vakit gergiye almayup vaktin gözedeler zirâ kan a'zânunuñ (12) cäsüsıdur ve bedeni hareket itdüren kandur ve kocalardan (13) ve oğlancuḡlardan kan almayalar bu zamâneде koca oldur ki altmış (14) veyâ yetmiş yaşına varmış ola andan âḥir ömrine dek koca (15) ḥükmindeđür ve her kim kan almak dilese şabâh gün toğıcak

17b

(1) ala andan yumurda rafadanı ve şeker şerbeti içüp koyun eti şorbası (2) yiyeler gâyet nâfi' ola ammâ guşşalu ve kaçımış ve cimâ' itmiş (3) ve ḥammâma girmiş ve ishâl olmuş zaif kişilerden kan almayalar (4) ziyâde muḥâtaradur ve her kişiden ki kan alsalar elbette bağlaya (5) açuḡ komayalar ihtimâldür ki eceli karîb olup mazlemesi kan (6) alanuñ boynına olmaya **imdi** otuz iki tamar kim didük kanḡılarıdur (7) ve ne dürlü nesnelere nâfidür anları bilüp aña göre tamaradan kan (8) alalar imdi otuz iki tamarı adlu adlarile bildürelüm tâ ki (9) kan alan kişilere âsân ola evvel baş tamarı kim aña fevc dirler (10) bundan kan alınursa başa ve göze fâйда ider ikincisi alın (11) tamarı kim aña cebhe dirler menfa'ati kulaḡ gürüldüsin ve baş (12) çezginmesin def ider üçüncüsü kaş yanında olur aña (13) ırku'1- ḥâcebin dirler

gözün kanın ve gözün tonuğun (14) açar kılın bitürmez ve yüzde olan çınan {çıban}lara nâfîdür (15) **dördüncisi** hulfü'r-re's dirler depe ve omuz ağrılarının

18a

(1) def ider be başda olan başberti giderür **beşincisi** (2) talu (?) tamarlarıkim aña 'urıku's-şakıka dirler baş ağrısın ve göze (3) kan inmesin giderür ve bundan kan aldıklarında çok delmeyeler (4) üzerine mercimek kadar dâğ uralar **altıncısı** kulak ardındakidür (5) unutsalığı ve kulak rencini zâyil ide **yedincisi** göz kenârında (6) olan tamarudur kim aña sâku'l- 'ayn dirler gözün yaşını ve giciyi (7) ve burundan şaru şular aqmağı def ider **sekizincisi** burun (8) tamarıkim aña 'urıku'l- enf dirler burunda ve yüzde olan (9) başberti def ider **toğuzuncısı** iki dudak içindeki tamar (10) kim aña 'urıku's-şefeteyn dirler yürek harâretin ve ağız içinde (11) olan başberti ve dilün şışı ve ağırlanmasını ve burüdet (12) kanını ve hunnâkı zâyil ider **onuncısı** boğaz altındaki iki tamarudur (13) sersem ve kulak rencine ve saç ve şakalı dökülene fâ'ide ider **on beşincisi** sağ kolda baş tamarlarıdır kim aña kifâl dirler (15) baş ve boğaz ağrısına ve boyundan yukaru olan illetleri cümlesine

18b

(1) nâfîdür **onaltıncısı** gövde tamarıdır kim yine kolda olur (2) aña ekhal dirler **on yedincisi** ekhalün altında olan basılık (3) tamarıdır boğaza ve bağra ve ısıtmaya ve gövde yanuğuna ve sancuya (4) ve cemî' a'zâda olan harârete nâfîdür **on sekizincisi** (5) basılık altındaki ki aña üseylim dirler bil ağrısına ve sidük (6) bevlinden kan gelmesine fâ'ide ider **on toğuzuncısı** baş barmaq (7) üzerinde olur aña hâblü'z-zürrâ' dirler bil ağrısına ve uyuza (8) fâ'ide ider **yigirmincisi** sırça barmaq üzerindeki tamarudur (9) yara kana ve şancuya nâfîdür ve altı tamar dahı sol yanında ve iki (10) tamar dahı diz altında olur aña 'ırku'n-nisâ dirler yan başınuñ (11) ağrısına bil ve uyluk ağrılarına fâ'ide ider ve iki tamar (12) dahı topuk üstinde olur 'urıku's-sâkin dirler ayak (13) ve tırnak ağrılarına ve uyuza nâfîdür bu zıkr olunan (14) tamarlar ya yağrınıya mensübdür yürege mensüb degüldür bu tamarlara (15) ha'tâen neşter irişse 'alâmeti oldur ki e'trâfi şişer

19a

(1) ve gök veyâ kızıl olur ve şancur zahmet virür eger sağ (2) yanında ise bir iki günden şoñra şol kolından kan alalar (3) ol bir kolını yukaruya kalduralar kavî mizâc birez kanın (4) aqıdalar za'if ise çok aqıtmayalar eger şolında ise sağ (5) yanından kan alalar ve mantarı (?) gül yağıyla bişürüp ısıcağla (6) üzerine bağlayalar ve çevre yanına gül yağı süreler bunlar bulunmazsa (7) zeyt yağı ve bezîr ile yumurdayı kayğana idüp üzerine (8) uralar veyâ un ile

hoşmeri (?) idüp vireler hoş ola (9) andan merhem-i basılıkûn veyâ merhem-i kâfûrî vireler eger neşter (10) delüp öte yaña geçdiyse yir bağırsuğın muhkem döğüp üzerine (11) vura ammâ taş tuz ve yumurda şarusın bile qarışdurup (12) eski panbuqla koyalar hoş ola **hazret-i İsa peygamber** (13) şalavâtu'llâhi 'alâ nebiyyinâ ve 'aleyhi'den rivâyetdür ki her ayuñ iki (14) günü naşdur ol iki günde işlenen iş huşûle gelmez ol (15) iki günde eger oğlan vücûda gelse 'ömri az ola eger

19b

(1)sefere çıksa hayr olmaya ve düşmene zafer bulmaya receb ayınuñ (2) dördü ve yigirmincisi naşdur[ur] şabânuñ üçü ve yigirmisi naşdur (3) ramazân-ı şerîfün altısı ve sekizincisi şevvâl ayınuñ onaltıncısı (4) ve sekizincisi zül-ka'denün üçüncüsü ve sekizincisi zül-ħicce'tü's-(5) şerîfenün altıncısı ve yigirmincisi muharremü'l-ħarâmuñ altıncısı ve (6) yigirmi dördüncüsü şaferü'l-hayruñ evvel günü ve ahiri rabîu'l-evvel (7) ayınuñ üçüncüsü ve yigirmincüsü rabîu'l-ahirün evveli ve beşinci günü (8) cemâziye'l-evvelinün toquzu ve onu cemâziye'l-ahirenün on üçüncü (9) on dördüncü günleri naşdur bu günlerde işe mübaşeret (10) itmekden şakınalar va'llâhü a'lemü bi's-şavâb kan alınmayacak günleri (11) bildürelüm her ayuñ evvelki güninde kan aldursalar el ve ayak ditremesi (12) hâşıl ola ayuñ ikinci güninde aldursalar ısıtmaya mübtelâ ola (13) üçüncü güninde aldursa muhâlif rencler hâşıl ola dördüncüsünde (14) aldursa mefâcân-ı ölümüne uğraya beşinci güninde aldursa (15) gövdesin ditreme tutar ola altıncı güninde kan aldursalar

20a

(1) endâmına süst ola ayuñ yedinci güninde aldursalar mi'desin (2) muhtel eyleye sekizinci güninde aldursalar merg-i mefâcâna uğrayalar (3) toquzuncü güninde aldursalar bir maraža mübtelâ ola onuncü güninde (4) aldursalar gövdede çibân ve uyuz renci peydâ ola on birinci günü (5) aldursa dimâğ kuruluşu hâşıl ola on ikinci güninde aldursalar (6) ağzı ve nefesi biraz koğar ola on üçüncü güninde aldursalar (7) gamlu ola on dördüncü güninde aldursa göñül perişanlığı (8) zâhir ola on beşinci güninde aldursa nıkrîs rencine mübtelâ (9) ola ammâ ayuñ on altıncü güninde kan aldursa çibân ve (10) uyuz rencin gidere on yedincüsünde aldursa tâ yılına (11) dek hastalık görmeye on sekizinci güninde aldursalar baş (12) ağrısına fâyide on toquzuncü güninde aldursa aşlâ meflûc (13) olmaya yigirminci güninde aldursa şusalığın def ide yigirmi (14) birinci güninde aldursa yürek oynamasın def ide yigirmi (15) ikinci güninde aldursa göz nûrını ve endâmları kavî ve muhkem ola

20b

(1) yigirmi dördüncü gününde aldursa şişlere ve cerâhatlere fâyide ola (2) yigirmi beşinci gününde aldursa zireklik getüre yigirmi altıncı gününde (3) aldursa hâtırından teşviler (?) gide yigirmi yedinci gününde aldursa (4) mefâcân ölümünden emîn ola yigirmi sekizinci gününde aldursa (5) cümle marâzdan sefâ bula yigirmi tokuzuncı günlerinde kıan aldurmak (6) eyü degüldür **huşne-i mücerreb** benefşe beş dirhem sinâmeki ve sadnec (7) beşer dirhem kıara üzüm bir avuç anıson yedi dirhem kepek bir avuç (8) hıyârşenbe otuz dirhem ve bal bir kaşuk ve benefşe yağı bir kaşuk (9) gül şuyı ve şaru inek südi ile şeker kıatup bir yere cem' idüp (10) huşne ideler fâyidesin müşâhede ideler nev'-i diger yüz buruşuğı (11) gül şuyını ve şaru inek südini ve ruham (?) ve şeker kıatup kıaynadalar (12) ve kılabâ puş (?) ve isfidâc ve kıabağ yağı bir yere hılt idüp (13) yüze süreler yedi güne dek istimâl ideler yüzün buruşuğın (14) açâ éyü ola mücerrebdür **uyuz için** jengâr ve kükürd ve kıara (15) zernih ve hınnâ ve şıçan otı cümlesi berâber ol muhkem dögüp

21a

(1) defne yağıyla cerb ideler hâmmâma girüp çıkdıktan soñra (2) ateşe kıarşu süreler hılaş ola **şâflar kim börüye ve zûra** (3) nâfidür zaferân ve günlük ve murç şamğ-ı 'arabî ikişer dirhem (4) bunları dögüp bir yumurda şarusıyla buçuk dirhem miqdârı (5) şâflar idüp istimâl ideler mücerrebdür muğlâb durağ otı (6) ve kerefüs ve râziyâne ve afyon ve zaferân beş ve şâb buçuk dirhem (7) bunları dögüp şu ile yoğurup hâblar ide yeye ve üzerine (8) ılıcağ şu içe **bevâşir için hâcılar** kükürdin yumışağ (9) dögüp aç kıarna bal ile veyâ rafadân yumurda ile ve etmekle (10) yiyeler bevâşir rencin sâkin ve balğamı âzâd ide yara için (11) yeşil merhem kim iriñlü ve şulu yaralara nâfidür jengâr ve bal mumı (12) ve anzerüt cümle berâber ola bunları dögüp kıarışdurup (13) yaraya vuralar hoş ola **kıulağ zahmetine** merhem-i Mışrı kim kıulağ (14) ağrısına ve kıulağda olan renclerün cümlesine nâfidür sirke (15) yedi dirhem jengâr iki dirhem evelâ sirke ile kifâyet miqdârı

21b

(1) balı kıaynadup tâ galiz ola andan jengârı yumışağ dögüp (2) kıarışdura kıulağa vuralar ve irinin ve ağrısın gidere hoş (3) ola **yara bitürmege** göndüre/güvendüre (?) ve çam şakızı altışar dirhem jengâr (4) üç dirhem büre beş dirhem bal yigirmi beş dirhem sirke on (5) dirhem mecmûın kıarışdurup merhem idüp istimâl ideler **diger** (6) yara bitürmege nâfidür ammâ yaranuñ ağzında kııl olmaya gâyet (7) şakınalar çam şakızı ve şabır ve anzerüt ve demü'l-ahaveyn (8) cümlesi berâber ola dögüp bir yere cem' idüp merhem ideler (9) dahı yaraya bağlayalar hoş ola **kıan kesmege** boşanmış kıanı (10) kesmek için şarı zernih ve kıara zernih akâkıyâ ve söyünmedük (11) kireç dögüp sirke ile kıarışdurup kıurşlar ide kıuruda hâcet

(12) vaktinde ekeler kanı kaṭ ide mücerredür **mesāne için** selesü'l-bevle (13) kişnic ve kızıl gül ve şumak ve gülnâr ve tîn-i Ermenî ve tebaşîr (14) ve bellût ve marûl tohumu ve kâfûr ve semiz otı ikişer dirhem (15) iki edviye miqdârı şeker ola edviyeleri iki bölük idüp

22a

(1) bir bölüğünü çölmekte şu ile kaynada tâ ki **hâşşaları** şuya çıka (2) süzüp şuyun ala gerü kalan edviyeyi daḥı iki kısım idüp (3) her şabâḥ bir kısmına iki kendü miqdârı şeker katup yiye (4) ve ol şudan üzerine içe ammâ iki barmaḡdan ziyâde tama' (5) eylemeye tâ ki sidük bilkülliye kabz olup zaḥmet vermeye (6) gâyet mücerredür **su'âl için** öksürük olsa ki hîç dermân (7) kâr etmese şâbı şu ile kaynadup her şabâḥ ve her aḥşam (8) birer kaşık içeler şifâ müyesser ola **hukne-i mücerreb** iklîlü'l-melik (9) ve bâbünec altışar dirhem ak incir on dâne ḥaṭmî köki otuz (10) dirhem pazu bir avuç kepek daḥı bir avuç ola ḥaṭmî kökini (11) dögüp bir çanaḡda ıslada bir gün tura andan kalan eczayı (12) daḥı katup kaynada süzüp şuyun ala andan şoñra ve yaḡ (13) ve zeyt yaḡı onar dirhem ve on dirhem şeker yâ bal ve bir (14) dirhem tuz kata gâyet yumışak ola eger şafra gâlib (15) olup ziyâde ishâl etmek murâd olunursa on dirhem daḥı

22b

(1) hıyârşenbe katup ol şuyun içinde el ile ovup ezeler (2) maḥv ideler şoñra süzeler 'âdet üzere hukne ideler fâ'idesin (3) müşâhede ideler **devâ-i bevâşir** eger yüreginde veyâ şufrasında (4) bevâşir zaḥmeti zâhir olsa günlük ve maştaḡı ve şâb (5) ve kükürd onar dirhem ola andan kablubâḡanuñ kabını dört (6) pâre idüp bu otları içine koyu etinden iki karış kuyu kazup (7) içine ateş yakalar ve baḡayı içine koyup üstine bir taḡta (8) koyalar etrâfını şıvayalar ve üstine oturalar tâ ki şufrası (9) ol delüğe râst gele ol miqdâr otura ki ol baḡa tamam (10) yanup kül ola gâyet mücerredür **faşl** sidüḡi dutılana (11) ve bel ağrısına ve baş çizginmesine ve uguldar ve kızdan kalan (12) avrata ve erlikden kalmış adamlara ve hazm-ı ta'âma ve şancuya (13) gâyet nâfidür çörek otı yigirmi beş dirhem zencebil (14) beş dirhem ve karanfil iki dirhem ve dâr-ı fülful üç dirhem ve zaferan (15) iki ve iki dirhem su'd beş küşür tohumu üç dirhem şakız

23a

(1) bir dirhem ḥavlıncân üç dirhem kavrılmış un yüz yigirmi (2) dirhem bu otları ayru dögüp kifâyet miqdârı kefi alınmış (3) bal ile macûn *(ayn yok) idüp ḥacet vaktinde istimâl ideler gâyet (4) nâfidür **şerbet-i müşhil** başda olan emrâza gâyet nâfidür (5) ayâric-i fayḡara şaḡm-ı ḡantal ikişer dirhem ustulḡos ve türbüd (6) onar dirhem saḡlimûniya günlük yumışak dögüp eleyeler kerefüs (7) şuyuyla yoḡurup ḡablar eyleye şerbeti iki dirhemdür **nev-i**

diger (8) eger bir 'avratuñ qarnında oğlan olsa keşür tohumı tütsi (9) ideler fi'l-hâl düşüre **nev-i diger** dehen-i fâlic fâ'idesi katı çokdur (10) fülful ve zencebîl bēşer dirhem sezâb ve 'aqrqarhâ onar dirhem (11) **ırku'l-cenâh** ve maştakî üçer dirhem ladin bēş buçuq dirhem (12) cevz-i bevva iki dirhem şu ile kaynadup süze andan şıgıruñ (13) incügi yağın alup bir batmân ol şuya katup tekrâr kaydada (14) tâ kim şu gide yağ qala andan vaqt-i hâcetde istimâl ideler (15) **ma'cün-i İskender-i Yunânî** erük ve kızıl ve kara üzüm çekirdekleri

23b

(1) çıkmış ola onar dirhem bādem ve fındık ve cevz-i Rūmî ve aq fisdık (2) ve yeşil fisdık ve Hindistān cevizi on altışar dirhem ve cevz-i (3) bevva ve dārçin ve besbāse onar dirhem zencebîl bēş dirhem (4) afyūn on altı dirhem bunları dōgüp sac üzerinde kavura (5) yigirmi dirhem sūnbül-i Hindî ve tīn ve lisān-ı uşfūr bēş (6) dirhem ve zaferān on dirhem ve misk iki çekirdek ayru ayru (7) dōgüp iki buçuq eczā aqrı kefi alınmış 'aselle ma'cün ideler (8) vaqt-i hâcetde istimâl eyleyeler **şifat-ı nūşdārū** kızıl (9) gül altı dirhem su'd dört direm qaranfil üç dirhem ve kırfe (10) ve zerneb ve zaferān ve besbāse ve qākule ve şaru helile ve cevz (11) ikişer dirhem ve emlec bir rıtl cümlesin dōgeler toquz rıtl şu (12) ile kaynadup tâ kim üç bahşdan bir bahşı qala andan süzüp (13) bir qaba koyup iki rıtl şeker katup kıvama getüre ba'dehu dōgılmış (14) eczāyı qarışdurup ma'cün ideler vaqt-i hâcetde bir mişkalden (15) iki mişkale degin istimâl ideler nāfi' ola **şifat-ı berş-i kebir**

24a

(1) afyūn ve zencebîl kırqar dirhem qaranfil ve dārçin ve ferfiyūn (2) ve cevz ve mürri-şāfi ve rāziyāne ve anīsūn ve 'aqrqarhâ ve sūnbül-i Hindî (3) ve şaqız bēş dirhem kâbilî ve qara helile ve şaru helile ve emlec (4) ve belilec üçer direm ve gūnlük ve zaferān ve qunduz hāyesi onar (5) dirhem ve lisān-ı uşfūr ve zerāvend-i tavil ve esārūn ve (6) zernih bēşer direm bezernih (?) kırk bir ve bādām içi elli dirhem müşg (7) bir mişkāl altıyüz dirhem kefi alınmış bal ile ma'cün ideler ba'dehu (8) bir şırça zarfa koyup istimâl ideler gāyet bī-naẓırdür ma'cün-ı (9) mukavvî cimā'dan qalmış kimesnelere ve mi'deye kuvvet ve bedene rāhat (10) virür turaq otı ve keşür tohmı ve şalgam tohmı ve mi'de-nūvis (11) ve tere ve rāziyāne tohmları ve hardal ikişer dirhem ve maştakî ve qaranfil (12) ve 'aqrqarhâ ve anīsūn ve besbāse ve ūd-ı Hindî ve zaferān (13) ve kırfe üçer dirhem ve müşg bir denk bunları yumışaq dōgüp (14) elekden geçüre yüz dirhem kavırlmış un sekiz yüz elli (15) dirhem 'aseli kıvama getürüp ma'cün ideler yigirmi gūn miqdārı

24b

(1) buğday içinde şaklayup andan çıkarup her gün 'ale'l-şabâh (2) bir miskâl ve aḥşam bir dirhem yiyeler ğâyet nâfi' ola **ma'cûn-ı** (3) **mâddetü'l-hayât** mi'deden olan bârid yelleri sürer ve başda (4) olan illetleri ve yürekde olan riyâh-ı fâsideyi çıkarur mi'deye (5) kuvvet ve beñze **humre** virür helile ve besbâse ve kıranfil ve dâr-ı fülful (6) ve zencebil ve fülful ve dârçin ve zerâvend ve huşşatü's-saleb ve nâr (7) ve 'üdü'l-kahr ve havlincân ve şaytarac-ı Hindî üçer dirhem iki (8) eczâ miqdârı bal ile ma'cûn idüp birer miskâl istimâl ideler (9) mücerredür **ma'cûn-ı diger** belde olan ağrıyı ve sızıyı def ider (10) maştakî ve şakız ikişer dirhem zencâr bir dirhem ve zürünbâd (11) ve 'akırkarhâ ve uşak beşer dirhem ve çörek otu ve zerdâlû (12) çekirdegi tokuzar dirhem çekirdegi çıkmış kızıl üzüm yigirmi beş (13) direm döğüp biri birine karışdurup ma'cûn ideler belde (14) ola sızıya ve balgamü'l- ...sine (?) mücerredür havvâ- bazı eczâ eger (15) dârçini yumışak döğüp göze çekseler gözde olan illete

25a

(1) fâ'ide ider ve yaşını kese eger gözün kabağında kan olsa (2) etrafına sülük üşürüp kanın şoralar def ola **diger** eger (3) turakı döğüp balla yaqu itseler gözün şişini giderdür eger (4) nane'i döğüp balla karışdurup göze yaqu itseler kanını çeküp (5) göze çalavire lüce'u'l-üzün eger kulağ ağrısına veyâ şağır (6) olsa sirke ile hardalı kaynadup tamzıralar ağrısın ve (7) gürüldisin kese hoş ola ve hardalı incir ile döğüp (8) kulağa vursa derdin sâkin ide ve işitmez kulağa sirkeyi (9) ıbrık içinde kaynadup buğını kulağına tutsa şağırılığın (10) gidere ve içine tamzura kırdını kıra eyü ola **nev-i diger toñuzluk** (11) **böcüğün** zeyt yağıyla kaynadup kulağa tamzursalar ağrısın (12) gidere **diger** ve kiremid yağın veyâ acı bâdem yağın kulağa tamzursa (13) veca'ın sâkin ide ve örümcegi gül yağıyla bişürüp kulağa (14) tamzursalar kulağ ağrısına nâfi' ola **diger** yâsemen yağın mitil (15) idüp panbuk ile kulağa şoksalar hoş ola eger tütüyâli

25b

1)yumurda şarusına katup kulağa koyalar nâfi' ola ve içindeki (2) kırdını kıra eger keçi ödün kulağa tamzursalar ağrısın sâkin (3) ide eger afyonı gül şuyıyla ezüp gürüldeyen kulağa qosalar derhâl (4) sâkin ola eger mâzüyü yumışak döğüp yâsemen yağıyla karışdurup (5) kulağa tamzursalar kırdın kıra havvaş-ı Kur'an-ı 'azim hükm ider (6) her kim süre-i fâtihayı bir pāk çanağa yazup gül yağı veyâ gül şuyıyla (7) yuyup kulağa tamzursalar cümle illetin def ider **diger** her kim (8) bu âyet-i kerimeyi yazup zanbağ şuyıyla yuyup bir miqdâr od

üzerinde (9) ısıcağ ide andan şağır kulağa tırmızılar şağırılığın ve ağrısın (10) gidere ol âyet-i kerîme budur kavlühu te'âlâ (11)

وإذا سمعوا ما أنزلنا إلي الرسول تفيض من الدمع مما عرفوا من الحق يقولون ربنا آما بما أنزلت واتبعنا الرسول فاكتبنا مع الشاهدين

(12) ..... *rabbenā āmennā bi mā enzeltettebanā'r-resüle fektubnā* (13) *me'a's-şahidin²* **diger** eger burun kanı tırmasa bu âyet-i (14) şerîfeyi yazup iki kaşının orta yerine aş a koyalar

(15) *bi-izni'llāhü te'âlā şifā müyesser ola bismi'llāhi'r-rahmāni'r-rahīm*

26a

شكور لغفور ربي ان مرسياها و مجريها الله بسم فيها اركبوا قال و قليل الا معه آمن وما

(1).³ unutsalık define (3) süre-i fâtihayı bir pāk şırça çanağa yazup şekerle ve gül-âbla (4) ezüp içseler aşla işitdügin unutmaya hatırında tuta (5) **nev-i diger** burun kanın kesmek için ışırgan dikeninün yaprağın (6) kurudup döğüp buruna kosalar kanın kese veyâhüd taze (7) öyken yaprağın döğüp şuyın yüzine şıksalar kanın tırdura (8) **nev-i diger** eger örümcek **evin** burnı kanı tırmayan kimesnenün burnına (9) kosalar fâ'ide ider **nev-i diger** eger bağ çubuğın yakup külünü kanı (10) tırmayan burna üfürseler kanın sâkin ide **diger** eger kiremid yağın (11) geñzi tutilan ademün burnına tambursalar aç a ve hem unutsalığı (12) def ide **diger** eger benefşe yağın burna tırmursalar illeti def (13) ide **diger** eger günlüğü dâ'im yese unutsalığı def ola ve zihni açla (14) zirek ola **diger** eger hüdhüdün **gözini götürse** unutsalığı (15) def ola **diger** eger keklik ödin unutsalığı olan ademün

26b

(1) burnına tırmursalar hoş zirek ola eger behmenün yaprağın buruna (2) şoksalar kanın diñdüre **dişe ârız olanların define** eger diş (3) ağrıs a veyâ şışı olsa veyâ etleri çürise arduc yemişini (4) döğüp bal ile karışdurup dişe sürseler elemin def eyleye (5) ve taze et bitüre **diger** eger sirke ile mazmaza itseler dişün (6) süstligi gide hoş ola **diger** ergül (?) yağıyla mazmaza itseler (7) dişün ağrısın gidere eyü ola **diger** eger zeytün yaprağın kurudup (8) şuyı ile koyu olınca kaynadup dişe sürseler çürüklerine (9) fâ'ide ide diger eger taze şumağı ağacdan alup dişine (10) sürse yenmiş etlerine fâ'ide ide ve dişinün etlerin muhkem ide (11) diger eger bişi şebi balla ve sirke ile kaynadup mazmaza itseler dişinün (12) etini

2Mâide 83: Sözlere şöyle devam ettiler: “Rabbimiz! İndirdiğın kitaba inandık ve gönderdiğın peygambere uyduk. Artık bizi gerçeğe şahitlik edenlerle birlikte yaz.”

³ Hud 40-41: Zâten onunla beraber iman eden çok az kimse vardı. Nüh dedi ki: “Gemiye binin! Onun akıp gitmesi de durması da Allah'ın ismiyledir. Şüphesiz ki Rabbim çok bağışlayıcıdır, engin merhamet sahibidir.”

*Ayetin sonu “rahīm” olması gerekirken “şekür” yazılmış.

muhkem ide kanını kese eyü ola **nev-i diger İbn-i 'Ali Sînâ** eydür (13) şırçayı (?) yumışak döğüp dişe sürseler çürüğün arıdup (14) incü gibi ak ola diger eger tarhünü çiyneşler diş ağrısın (15) def ide ve ta'ama iştiḥā getüre ve dişüñ kanını kese diger

27a

(1) eger mâzûnuñ içindeki unını ağrıyan dişüñ kovuğına kosalar (2) ağrısın sâkin ide **diger** eger 'akîki kül idüp kanayan dişe (3) külini vursalar kanını kese **diger** eger şadefi döğüp unını dişe (4) sürseler beyâz ide bir miqdâr tuz kıtsalar daḥı a'lâdur ve karanfili (5) döğüp diş diplerine ekseler etini muhkem ide **diger** eger bādıbād toḥmını (6) döğüp kıtrana kıarışdurup ağrıyan diş üstine kıoyşalar ağrısın (7) sâkin eyleye ve kıurdını kıra günlük diş etini berk ider ve söğüt (8) yaprağınuñ şuyı daḥı ğāyet nâfıdür **diger** ve eger gülâbla mażmaza (9) itseler dişüñ kanını kese eyü ide **diger** eger na'neyi ağrıyan diş (10) ile çiyneyüp bir miqdâr kıtsa ağrısı kesile **nev-i diger** ve her kim (11) süre-i nün ve'l-kalemi yazdurup getürse diş ağrısından (12) emîn ola **diger** eger çörek otını ve na'neyi sirke ile bişürüp (13) ağza mażmaza êtseler ağrısın gidere **eger** ebem gümeçci yaprağını (14) her şabâḥ çiyneyüp tükürse dişüñ çüriyen etlerini bitüre (15) ve ağız kıoşusına fâ'ide ide **eger** turpı sirke ile bişürüp ol

27

(1) sirke ile mażmaza êtseler ağız rāyihāsına fâ'ide ide ve her kim (2) vitr-i vâcibüñ evvel rek'atında ve't-tin ve ikinci rek'atında kıul yâ eyyühe'l- (3) kâfirün üçüncü rek'atında ihlâş-ı şerif okuşalar diş (4) ağrısından ḥalâş ola ve her kim vitr-i vâcibüñ evvel rek'atında (5) kıul e'üzü bi-rabbi'l-felak ikinci rek'atında kıul e'üzü bi-rabbi'n-nâs (6) üçüncü rek'atında süre-i baķaranuñ evvelinde müfliḥün varınca (7) okısa artuķ diş ağrısın görmeye ve ḥazret-i risālet-penāḥ (8) şalla'llāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurmışlar her kim şabâḥ namāzınuñ sünnetinde (9) evvel rek'atında kıul yâ eyyühe'l-kâfirün ikinci rek'atında ihlâş-ı (10) şerif okısa bi-izni'llāhu te'ālā diş ağrısından ḥalâş ola (11) ve her kim aḥşam namāzınuñ evvel rek'atında kıul e'üzü bi-rabbi'l-felak (12) ikinci rek'atında kıul e'üzü bi-rabbi'n-nâs okısa diş ağrısından (13) emîn ola ve daḥı rivāyetdür kim her kim bu isimleri yazup bir (14) ikisileriyle (?) divāra mıḥlasa diş ağrısından ḥalâş ola ol (15) isimler bunlardur mimini ve 'aynını ve vavını ekseri'î evvelki ismüñ

28a

(1) miminüñ gözine kıaķa sâkin olmazsa çıkırup 'aynuñ gözine kıaķa (2) yine sâkin olmaz ise çıkırup vavüñ gözine kıaķa elbette sâkin ola (3) bi-emri'llāhi te'ālā elde ve yüzde

vesāyir bedende olan uyuzlaruñ (4) ve illetleruñ mu'alecesin bildürür gözsüz köpek beynini yağla ezüp (5) yüze sürseler yüzde çığıdı gidere **diger** eger acı bādem ağacınıñ (6) kökini şu ile kaynadup uyuza sürseler hoş ola **eger** (7) peynir şuyın yüze sürseler çığıdın gidere **diger** eger yüzde olan (8) sivilcelere na'neyi şu ile bişürüp yüze vursalar hoş ola (9) **diger** eger nişāstei zaferānla karışdurup yüze sürseler çığıdın (10) def ide **eger** cevz-i bevwayı yēse ağız koqusın gidere **eger** topalağı (11) ağızında dutsa rāyihāsın gökcek ide **diger eger** tebaşir ve tarhūn (12) çiynek ağız koqusın gidere **nev-i diger** eger uşfür tohmın bal ile (13) ezüp oğlancuqlaruñ ağızlarına sürseler ağız ağrısın gidere (14) **diger** eger böğürtlen yaprağın çiyneşeler ağız ağrısına fā'ide ide (15) ve yemişinūñ şuyın ağızda dutsalar ağız ağrısına nāfi ola

28b

(1) **nev-i diger** eger yaprağı çiyneşeler veyā dögüp şuyın (2) ağızda tutsalar ağız ağrısın gidere diger limūn kabuğın (3) ağızda tutsalar koqusın gidere ve maştakī ağız koqusına (4) ve dudak yaruğına fā'ide ider **nev-i diger** eger ekşi turuncı (5) çiyneşeler ağız koqusına éyüdüür bādilcān ağızı kabardur ve hurma (6) dişlere ziyān ider ve tohmekān dişleri kamaşdurur ve cevz-i Rūmī (7) ağızı kabardur ve dili ağır eyler ammā kerefūs tohmı ağız koqusına éyüdüür (8) **diger** eger hām üdi tuz ile yēse ağızuñ yaramaz koqusın giderür (9) **diger** eger turbı balla bişürüp yēse balğamı eride ağızdan kıra (10) şu gelmeği def ider ve hem koqusın giderür **nev-i diger** eger (11) labada şuyın ağızda tutsalar ağız ağrısın gidere **faşl** (12) boğaz ve dimāğ illetlerin bildürür boğaz ve damağ şişerse (13) aña hunnāk dērler eger kırılagnıcı yaqup külini yaqup boğaz şişine (14) yaqu eyleseler hoş ola **diger** eger kırılagnıcı yavrusıyla dögüp (15) balla karışdurup dimāğa vursalar éyü ola **diger** ve eger kırılagnıcı

29a

(1) tütüp bişürüp kurutsalar andan ezüp iki dirhem içeler (2) hunnākı def ide **nev-i diger** eger boğaza sülük yapışsa sirke (3) içeler düşüre **diger** eger ādemūñ kuru necisin balla katup boğaza (4) vursalar yaqu idüp bir gece tura hunnākı def ide **nev-i diger** (5) eger bal ile gārgara itseler boğazda olan şişe ve hunnāka fā'ide (6) ide ve çeñede olan çürügi eride pāk ide etin bitüre (7) **nev-i diger** eger turpı sirke ile ve kepek ile bişürüp gārgara (8) itseler gide kara üzüm boğazdan gelen kanı göyündürür (9) eski şeker kan hāşıl ider ve şumak kan gelmeği men' ider (10) ve unnāb şarābı kan gālebesine fā'ide ider ve mercimek kanı (11) kať ider ve yağı alınmış yoğurd ayranı ishāli sākin ider diger (12) arpa şuyı kanın hiddetin sākin ider ve mide ve bağırsağ yelini (13) giderür finduğ sevdā ve kan hāşıl ider ve zerdālū ve

şeftālū (14) ve çügündür bunlar anı ifsād ider ve ekşi enār abuđı anuñ (15) ıssılıđın def ider marūl anın iddetin ve ęılzatin giderūr

29b

(1) şāfi ider ve isfenāh ve yumurda rafadānı bođazı yumuşadur ve (2) ekşi tut ve avın bođaz şişine fā'ide ider ve tatlu bođaz (3) veremine ēyūdūr ve uru inciri şu ile aynadup ğarđara ētseler (4) unnākı taħlil ider diger ısrđan dikeninūñ yaprađın aynadup (5) şuyı ile ğarđara ētseler bođaz ađrısına fā'ide ider **nev-i diger** (6) eger şekerli yaprađı dōđup vursalar ıssıdan olan bođaz ađrısın (7) giderūr ve şişini def ider **nev-i diger** bođazdan gelen anı (8) ať ētmek iūn iki dirhem şabr-ı suķūtrı ezūp iūrseler (9) anın urdura **nev-i diger** eger bađlanuñ iinde olan urdını (10) ıkarup sirke ile ħall idūp ğarđara ētseler bođaza yapışan (11) sūlūđı dūşüre **eger** tereyi it tersiyle dōđup ğarđara ētseler (12) unnāđ ađrısın def ide faşl ōksūrūk ve yarađān zaħmetinūñ (13) devāların bildūrūr ebem gūmecin yađıyla bişūrūp yēseler gōgsi (14) yumuşadup ōksūrūđı def ide **nev-i diger** eger yumurda'ı rafadan (15) idūp āsnıyle arışdurup yēseler ōksūrūđe fā'ide ider

30a

(1) diger eger uru inciri yer bađırsađın urudup yumuşak dōđup yeseler (2) yarađāna nāfi ola ādem necisin ezūp iūrseler yarađānı def (3) ide diger eger sandalusi domađı olan ādemūñ burnına tūtsi (4) itseler ħalāş ola diger eger gevher bay ūzerinde getūrse yarađāna (5) fā'ide ide diger eger gūyegū otını şuyla aynadup ħammāmda gōvdesine (6) sūrtseler yarađānı gidere diger eger eşek turpını dōđup (7) şuyını şıkup burna amzursalar domađıya nāfi ola **nev-i** (8) **diger** eger dārını şuyla aynadup istiskā-yı laħmı olana iūrseler (9) ħoş ola ve eger sirkeyi aynadup buđarına otursa (10) istiskāyı def ide eger sirkeyi aynadup şiş olan yere (11) sūrseler şişini dađıda eger çügündür yaprađın aynadup (12) şişe vursalar gidere ve anı ve irini varısa pāk ide (13) eger reyħān dōđup şiş ūstine vursalar gidere ve (14) ađrısın sākin ide eger kişnici dōđup şiş ūzerine (15) vursalar ħoş ola eger şıđır tezeđin ısıcađla vursalar şişe

30b

(1) fā'ide ide **eger** 'avratuñ veyā erūñ memesi veyā asığı şişse (2) iriş dibini dōđup sirke ile veyā şuyla aynadup (3) ol yere yağı itseler şişini ağrısını def ide **nev-i** (4) **diger** at keseri bir otdur kim istiskāya ve gōvde şişine (5) ve el ve ayak ve arın ve yūz ve gōz şişine dōđup (6) vursalar ħoş ola **eger** tavuđuñ arının yarup ısıcağla şiş (7) ūzerine vursalar gidere **diger** eger istiskāya ūç dirhem (8) oğanı dōđup şuyın iūrseler fā'ide ide nev'-i diger (9) eger

üç dirhem benefşe şuyın şekerle qarışdurup içseler (10) safrāyı bedenden sürüp gidere ve ıssı şişlere yaķu itseler (11) def' ide **nev'-i diger** çam şakızı ıssı ve kırudur şovukdan (12) olan şişlere vursalar hoş ola **diger** kaķrān ıssıdır (13) istiskāya yaķu itseler fā'ide ide ve sevdādan olan şişlere (14) nāfi' ola **nev'-i diger** eger doluca bakla unını bal ile yiseler (15) namazburı düşüre diger eger hılāl em şuyını şarāb eylese

31a

(1) içseler qarında olan cān-veri düşüre eger üzerlik toķmın (2) yiseler **namāz-būrı** düşüre diger eger noķūdı bir gün (3) bir gece ışladup andan yiseler **namāz-būrı** düşüre diger (4) eger şeftālū yaprağın çiçeği ile dōgūp şuyın şıkup (5) içseler **namāz-būrı** düşüre ve şoğılcanı kıra hoş ola (6) diger eger iki miskāl kiremid yağını içseler qarında olan (7) kırdı helāk ide diger eger on dirhem enār kabuğını (8) saķk idüp şuyla kıynadup içseler qarında olan (9) soğılcanı düşüre diger eger ĥorasānī bal ile yeseler (10) qarındaki kırdı düşüre ĥorasānīnūn ēyüsü oldur ki (11) rengi yeşil ve rāyiĥası tiz ve dadı acı ola diger eger yigirmi (12) dirhem çörek otını berāberi şabr ile dōgūp elekden (13) geçürüp şığır ödiyle qarışdurup göbege yaķu ētseler qarındaki (14) kırdı kırup düşüre nev'-i diger eger sīr-ĥışt dibini (15) dōgūp rafadānī bişmiş yumurdayı alup yēdürseler dōğulmiş

31b

(1) ve yüksekmeden uçmış ādeme fā'ide ide ve qarında olan (2) 'illeti ve göbek düşmesini def' ide ve darb doķınmış (3) yēre şumaķ yaprağın dōgūp ursalar hoş ola (4) ve daķı yüksekden uçan kişiyē mūmiyā içürseler ēyü (5) ola diger eger keçi ve köpek zekerini ezüp şarabla *(sinle yazmış) ile içseler (6) zekeri kıvāma getüre diger eger ışırğan dikeninūn toķmını (7) dōgūp ılıcaķ şu ile içseler cimā'a kavī ola diger (8) eger çiçek çıkaran kimesnenūn dā'im gözine İsfahān sürmesin (9) çekeler gözinde çiçek çıkaya ve şumaķı gül-ābla ışladup (10) gözine tamzırsalar gözine çiçek çıkmaya diger eger sidügi (11) tıtılana delüce baklanūn kökini kıynadup şuyın içürseler (12) nāfi' ola diger eger cevz-i bevveyı aç kıarna yiseler şehveti (13) ziyāde ide ve ĥatunlar yēse südleri arta diger eger (14) ĥoros taşāğını kırudup dōgūp cimā' vaktinde zeyt (15) yağıyla zekerine tıla ētse şol kıadar 'avrete lezzet ĥaşıl

32a

(1) ol ki erinden ĥayrı kimesneye ĥarīş olmaya ve her kim cimā'a (2) ĥarīş olsa demürçiler demür şuvarduğı şudan içse (3) cimā'a kavī ola **diger** eger göğercin tersini şuyla kıynadup (4) sidügi dutılan kimesneye içürseler fetĥ ola **diger** eger buzağınūn (5) ĥayesin kırudup dōgūp zekere sürseler cimā'a (6) kavī ola **diger** eger bağırsağını kırudup dōgūp şırūğanla (7) zekere sürseler yoğun ide **diger** eger kıarlağuç kıanın ĥatun (8) kişilere içürseler ziyān ide **nev'-i diger** eger yarasānūn (9) beynisi taban altına sürseler zekeri yoğun ve cimā'a (10) kavī ide eger deñiz köpüğün sidügi dutılana içürseler (11) fā'yide ide **eger** şırçayı

dögüp aķ şarāpla içürseler (12) sidügi yürüye **hekīm pür-ħired Cālinūs** ider topalağı (13) ezüp içürseler kavuķda olan taşı eride ve sidügi (14) yürüdür eger şekeri sāde yağla ķarışdurup içseler (15) kavuğa ve bögrege fā'yide ide ve sidük yolın aça ve durak

32b

(1) otı bevli yürüdür **nev'-i diger** eger bir ķişı 'usru'l-bevle mübtelā (2) olsa bu āyet-i kerimeyi bir pāre kağıda yazup şuyın içe (3) şifā bula *bismi'llāhi'r-raħmāni'r-raħīm tāhā mā enzelna 'aleyke'l-* (4) *Ķur'āne teşķā illā tezkiraten limen yaħşā*⁴ . تذكره الا تشقى القرآن عليك انزلنا ما طه .
يخشى لمن

diger eger sidük (5) yolında ķum olsa veyā oğlan döşege işegen olsa (6) bir miskal ħariri yakup ta'āmına katup yedürseler artuķ (7) işemez ola **nev'-i diger** eger mersin yaprağın ħalka idüp (8) ķasığında şancusı olan ādemün şırça barmağına (9) geçürse şancudan emīn ola ve ħayāsında zaħmeti olan (10) baķla yise zaħmeti ziyāde ola **diger** eger ebem gümecini dögüp (11) şarābla içse ķasıķda olan zaħmete ēyü ola ve kavuķda (12) olan vereme yağla bişürüp yaķu itseler ħoş ola **diger** (13) sam-ı ebras ya'nī küçük keleri boğazlayup ķanını oğlancuķlaruñ (14) ķasığı yaruğına sürseler bitüre **nev'-i diger** eger ķoruğı gölgede (15) ķurudup tamāmda gövdeye sürseler beden şovuķluğın

33a

(1) gidere ol bēl içinde bedeni kavī ola **diger** eger yarasanuñ (2) ķanını bāliğ olmaduķ oğlanuñ ķasığına sürseler kıl bitmeye (3) **diger** eger oğlancuķlaruñ ķarnı ağırsına şumakı yaķu idüp (4) vursalar ħoş ola **diger** eger bādem ile arpa unını balla (5) katup derleyemeyen ķişıye sürseler derħāl derleye (6) **diger** eger 'ūd-ı sa'lebi boncuķ gibi oğlancuķlaruñ boynına bağlasalar (7) şar'a fā'ide ide **diger** eger gögerçin içindeki taşı çıkarup (8) dögüp seretān çıbanına yaķu idüp ursalar ħoş (9) ola diger eger ħıncır ödini bir ü (?) bal ile ķarışdurup (10) kılı olmayan kel başa yaķu itseler kıl bitüre **diger** eger aķ (11) süsen yağın başda ola[n] germli yaraya vursalar ēyü ide **diger** (12) seretān gülini (?) ağıryan memeye vursalar ağırsın gidere (13) ve çıban üzerine ekseler fā'ide ide **nev'-i diger** eger şuda (14) olan kaplubāganuñ ķabını dögüp sāde yağla seretān (15) çıbanına sürseler çürük etlerini giderüp yeñi et bitüre

---

4Tāhā suresi 20/1-3 Ta Ha Kur'an'ı sana mutsuz olasın diye indirmedik. Ancak saygısı olana bir öğüt olmak üzere.

33b

(1) nev'-i diger eger bir buçuk miskāl üzerlik tohmını şu ile yutsa (2) bağırsağda olan yelleri ve balgām ve şafıyı gidere ve eger gül (3) yağı birle hıqne itseler bağırsağ ağrısının gidere **diger** (4) eger zencebīli dögüp ıssı şuyula içseler hıltları gidere (5) ve dār-ı fülful sevdāyı āsānılgıla def' ider ve bağırsağ (6) ağrısına fā'ide ider ve yelleri giderür ve dārçin ve çörek (7) otı balgāmı def' ider **diger** eger bedende et kesilse veya (8) üzse veyā öyken ağrısa zerāvendün dışından (9) bir dirhem içe hoş ola rivāyetdür Ādem-i benī 'aleyhi'ş-şalātü (10) ve's-selām hāzretinden her kim ki her sene nevrüz (11) güninde günde bir dirhem rāziyāne tohmın berāberi şeker ile (12) üç güne dek yese ve her sene bunu 'ādet edinse 'ömri (13) içinde hastalık görmeye āhirete gidince şıhāhü'l-vücūd (14) ola ve tatlu nesnelere yemek ve boyuna yakın et yemek ve şovuk (15) etmek yimek ve āyete'l-kürsī okumak bunlar hıfz getürür ve zihni

34a

(1) ziyāde kıılır ammā eñseden hācāmat itdürmek ve şıçan (2) artuğı yimek ve zekerile oynamak ve ekşi alma yimek ve kehleyi (?) (3) diri yabana atmak ve turur şuya tebevül eylemek ve kişnic (4) yimek ve cenābetle yimek yimek kabir taşındaki yazuyı okumak besmelesüz (5) yimek yimek bunların cümlesi nisyān getürür ve ayak (6) üzere ton giymek ve koyun sürüsünün içinden geçmek (7) ve şol eliyle ta'ām yimek ve etegiyle yüzün silmek ve yumurda (8) kabuğın başmak ve sağ eliyle istincā eylemek ve maķābirden (9) gülmek ve balçıkla el yumak ve müsterāhada tükürmek ve 'üryān (10) iken bevl itmek ve yol üzerinde kazā-yı hācet itmek (11) ve dişle tırnak kesmek ve şaman çöpiyle diş kırdamak (12) bunlar fakirlik ve ğam getürür ve hatunlarla çok şöbet (13) itmek ve başın eliyle yumak ve müsterāhada çok oturmak (14) ve cenābetle ta'ām yimek ve nüreyi çok isti'māl itmek ve ayak (15) üzere şu içmek ve ferce nazar eylemek ve yüzi üzere uyumak

34b

(1) ve gice içinde şu içmek ve çok cimā' itmek bunların (2) cümlesi pirlük getürür ammā sūre-i Yāsin okumak ve saķal (3) yülimek ve izine günü ğusl itmek ve ata (4) binmek ve misvāk itmek dostlar (5) ile oturmak ve ābdest (6) almak ve tilāvet-i Qur'an itmek (7) bunlar feraħ getürür (8) her kim ki bunlar (9) ile 'āmīl (10) ola sırrına (11) vāķıf (12) olur temmet

KAYNAKÇA

ARI, Nesrin (2022), *Kânünçe Fi't-Tıbb Abd el-Vahhâb b. Cemaleddîn Yûsuf b. Ahmed el-Medâi* (Giriş İnceleme- Çeviri Yazılı Metin- İndeks), Doktora Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

BAYAT, Ali Haydar (2005), *Abdülvehhâb bin Yûsuf ibn-i Ahmed el-Mardânî, Kitâbü'l-Müntahab fi't-Tıbb*, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları, İstanbul.

DİLÇİN, Cem, *Tarama Sözlüğü*, TDK yayınları, 2013, Ankara.

REMZİ, Hüseyin, *Lûgat-i Remzi*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2018, İstanbul.

ŞAHİN, Hatice (2007), *Müntehib / Dil Özellikleri*. Metin, Dizin, Tıpkı Basım, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa.